

MIÉRT KELLENEK A FORRÁSOK?

1. Tanulmányozzuk az alábbi képeket!

a) Írja a képek alá, hogy feltételezése szerint mit ábrázolnak!

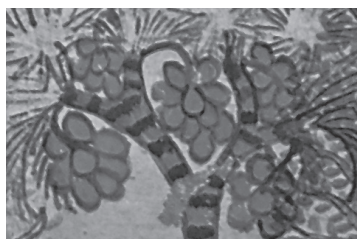
1.

2.

3.

4.

5.

b) Nézze meg a tankönyv 14. oldalán levő 16. képet! Most annak felhasználásával azonosítsa az előbbi képeket!

1.

2.

3.

4.

5.

c) Következtessen! (Húzza alá a jónak tartott választ!)

A kép részletei alapján lehetséges volt-e pontosan beazonosítani az ábrázolt részleteket? Igen / Nem

Indoklás:

d) A teljes kép megismerése után gyűjtse össze a táblázatba a feltételezéseit!

Szempontok	Következtetések
Melyik civilizációhoz kapcsolható?	
Hol találhatták meg?	
Hogyan készíthették?	
Mit ábrázol, mi a témája?	
Egykorú lehet-e a feldolgozott témával?	

A 1. feladat a történelmi kutatómunka nehézségét szemlélteti. Először csupán a kép részleteit láttuk, ahogyan gyakran a későbbi korok is mindössze egy-egy elemét képesek föltárni a múltnak. Mi kedvező helyzetben voltunk, mert később megnézhetjük a tankönyv címlapján levő teljes képet. Így biztosabban felismertük a részleteket. A történészek azonban gyakran a részinformációk alapján kénytelenek feltételezéseket megfogalmazni a múltból. A ránk maradt különböző emlékek (tárgyak és írott források) azok az építőkövek, amelyekből a történész megpróbálja újra felépíteni, azaz rekonstruálni a múltat.

A legrégebben (pl. az őskorban, vagy az ókor 5-6000 évvel ezelőtti időszakában) történeteket alapvetően a tárgyi emlékek (pl. használati eszközök, csontvázak) alapján tudjuk csak megismerni.

A szóveszes forrásokat több szempont alapján csoportosítja a tudomány. A keletkezés időpontja szerint vannak elsődleges források, amelyek egy időben születtek azzal az eseménnyel vagy jelenséggel, amelyekről tudósítanak, és vannak másodlagos források (feldolgozások), amelyek későbbiek.

A források között a műfajuk alapján is különbséget teszünk: vannak hivatalos források (pl. oklevelek, szerződések, törvénytörvények) és személyes dokumentumok (pl. visszaemlékezések, levelek, tudományos munkák).

Lapozzuk fel az első néhány lecke Archivumát! Tankönyvünkben minden leckénél találunk ilyeneket. Olyan ez, mintha belép-nénk egy levéltárba vagy egy múzeumba. Az Archivumokban különböző típusú forrásokat találunk. Próbáljuk meg felismer-ni az elsődleges és a másodlagos forrásokat! Tegyük különbséget műfaj szerint is a források között.

2. Csoportosítsa az alábbi forrásrészleteket a táblázatban megadott szempontok szerint!

„Ha egy szabad ember gyilkossággal vádol egy szabad embert, de nem bizonyít: a vádló öltesse meg.” (*Hammurapi törvényei*)

„Ekkor kiléptem rejtekhelyemről, és a gondosan előkészített helyen jó fél méter hosszú antilopot találtam a homokba rajzolva. Nyakában volt a kilőtt nyíl...” (*Egy német tudós leírásából a XX. század elejéről*)

„Midőn földed megmunkálásához fogsz, nyitott szemmel ügyelj az öntözőárkokra, csatornákra és gátakra [...] Ne tórd a lusta-ságot, állj a munka idején a munkások mellett, és ne engedj nekik szünetet...” (*Sumer agyagtábla*)

„Sok száz lelőhely, mérhetetlen mennyiségű leletanyag vizsgálata alapján tudjuk, hogy abban a korban és kultúrában csak azok a típusok fordulnak elő együtt. A másokban azok a szerszámfajták vagy az a kidolgozás, az a technika ismeretlen, ritka, nem jellemző...” (*Gáboriné Csánki Vera: Az ősemlék Magyarország című könyvéből*)

„A neolitikum végén megjelenő patriarchátus, azaz apajogú társadalom a férfiak megnövekedett fontosságát ismerte el. Itt az utódok leszármazását már nem női ágon tartották nyilván.” (*Tankönyvi szöveg, 2002*)

Elsődleges		Másodlagos	
Szerző	Műfaj	Szerző	Műfaj

3. Rendszerezze a szöveges forrásokról feldolgozottakat! Egészítse ki a táblázatot az előző feladatban szerzett információk alapján!

Elsődleges		Politikai		Mindennapi
	Történeti munka		Egyéb	—

4. Nézzük meg a tankönyv 10. oldalán lévő 5., 6., 9., 14., 16. és 17. számú, nem szöveges forrásokat! Töltsé ki a táblázatot! Jelölje meg (X), hogy az adott sorszámu forrás, véleménye szerint, elsődleges vagy másodlagos!

Sorszám	A forrástípus megnevezése	Elsődleges	Másodlagos
5.			
6.			
9.			
14.			
16.			
17.			

5. Rendszerezze a táblázat segítségével az alább felsorolt képi forrásokat! korabeli képek (festmények, metszetek); színpadi látvány; későbbi képek (festmények, rajzok); korabeli fotó- és film-részletek; későbbi filmfeldolgozások; korabeli plakátok; későbbi karikatúrák, korabeli karikatúrák

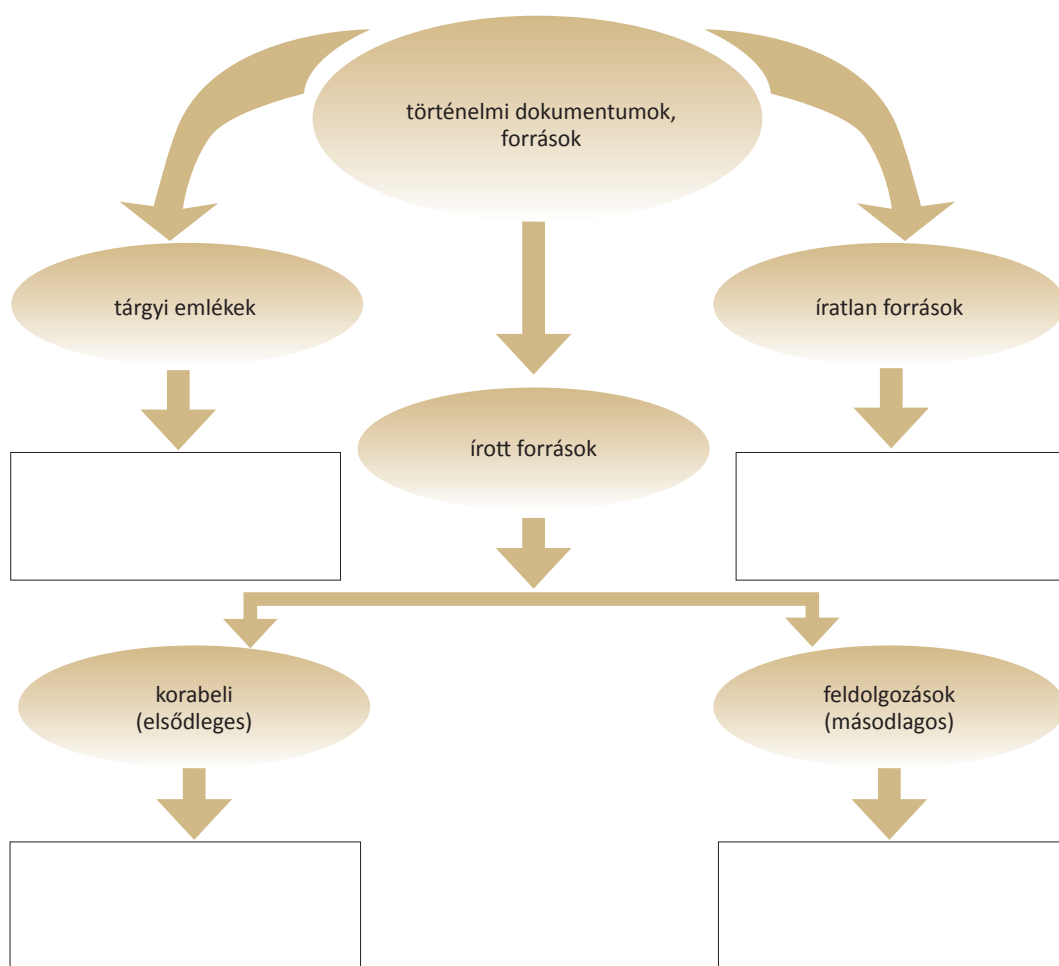
Elsődleges				
Másodlagos				

6. Keressen példákat a tankönyvből az alábbi forrástípusokra! A gyűjtőmunka alapján egészítse ki az alábbi táblázatot! A táblázatba a lecke számát és a forrás sorszámát írja!

Forrástípus neve				
	Másodlagos	Történelmi	Földrajzi	Nemzetiségi
	Másodlagos	Államszervezet	Folyamatbemutató	Vázlat
	Másodlagos	Diagram	Grafikon	Adatsor
	Másodlagos	Időbeli	Tematikus	

7. Írja be az ábrába a megfelelő helyre (a téglalapokba) a felsorolt történelmi dokumentumok sorszáma! Néhány dokumentumot több helyre is beírhat.

1. törvényszöveg; 2. cserépkorsó; 3. népmese; 4. történelmi munka; 5. épület; 6. oklevél; 7. korabeli festmény; 8. korabeli fénykép; 9. térkép; 10. adóösszeíró ív; 11. levél; 12. tankönyvi szöveg; 13. népdal; 14. monda; 15. kronológiai táblázat; 16. ékszer; 17. Károly Róbert aranyforintja

Jegyezzük meg! A munkafüzetben a forrástípusok jelölésére az alábbi rövidítésű táblázatot alkalmazzuk.

Elsődleges	Jogi	Politikai	Gazdasági	Mindennapi
Másodlagos	Történelmi munka	Tankönyv	Egyéb	

E	J	P	G	M
M	T	Tk	Egy	

A FORRÁSFELDOLGOZÁS LÉPÉSEI ÉS EREDMÉNYEI

1. Hogyan dolgozzuk fel a szöveges forrásban található információkat?

„A telepen harmincnégy állatfaj csontja került elő. Ebből legalább huszonkét fajt vadásztak. Szerepel közöttük a farkas, a róka, a sarkiróka, a nyest, a nyuszt, továbbá a párduc, barlangi oroszlán, mamut, jégkori vadló, ősi vadszamar, gyapjas orrszarvú, rénszarvas, vaddisznó, óriásgím, gímszarvas, kőszáli kecske, pézsmatulok, zerge, barnamedve, ősbölgény, őstulok stb., a zsákmány 89%-a azonban barlangi medve volt [...].

A telep egész csontanyagában feltűnő, hogy nagyon ritka az újszülött és a kivénhedt állat. [...] Mindig fiatal vagy érett vadra vadásztak. [...] A részletes számítások azt mutatják, hogy a medvét csak korai, tavaszi hónapokban vadászták [...]. Ezzel szemben például az agancs levetésének vizsgálatából tudjuk, hogy a szarvasfajtákat a korai nyári hónapokban ejtették el, és ugyanebben az időszakban vadászták a vadlovakat, valamint az orrszarvút.” (Gáboriné Csánki Vera: Az ősember Magyarországon. Az érdei 50 000–35 000 éves leleteiről)

a) Készítsen ábrát (diagramot) az első bekezdés alapján megadott séma felhasználásával! Az ábra mutassa be az összes elejtett állat nevét, azt, hogy melyik volt a legnagyobb számban elejtett állat és ez mekkora arányt képviselt a többi állathoz képest!

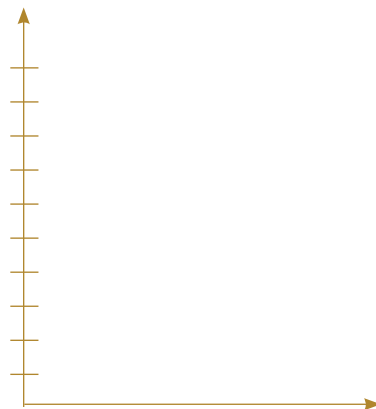
b) Az elkészített ábra alapján fogalmazzon meg az ősember étrendjére vonatkozó logikai összefüggést!

.....

.....

.....

.....

c) Készítsen vadásznaptárt a forrás második bekezdése alapján!

Időpont	Elejtendő állatok

d) Fogalmazzon meg az alábbi megállapítások magyarázatára feltételezéseket!

Szöveg	Magyarázat
„...nagyon ritka az újszülött és a kivénhedt állat...”	
„Mindig fiatal vagy érett vadra vadásztak...”	

e) Fogalmazzon meg a feldolgozott adatok alapján egy olyan ellentmondást, amely a vadászati idő és az elejtett állatok számával kapcsolatos!

.....

.....

f) Állapítsa meg, hogy a szövegrészlet alapján megismerhető-e (rekonstruálható-e) az ősember teljes étkezési rendje! Indokolja választát!

.....

.....

2. Gondolja végig, hogy az 1. feladat elvégzéséhez milyen tevékenységeket kellett végeznie! Egészítse ki a mondatokat a tapasztalatai alapján!

A forrásból adatokat kellett a megadott alapján.

A feldolgozott adatok alapján kellett megállapítani.

A forrásban lévő szövegekhez kellett megfogalmazni.

Befejezésül két-három mondatos kellett készítenem.

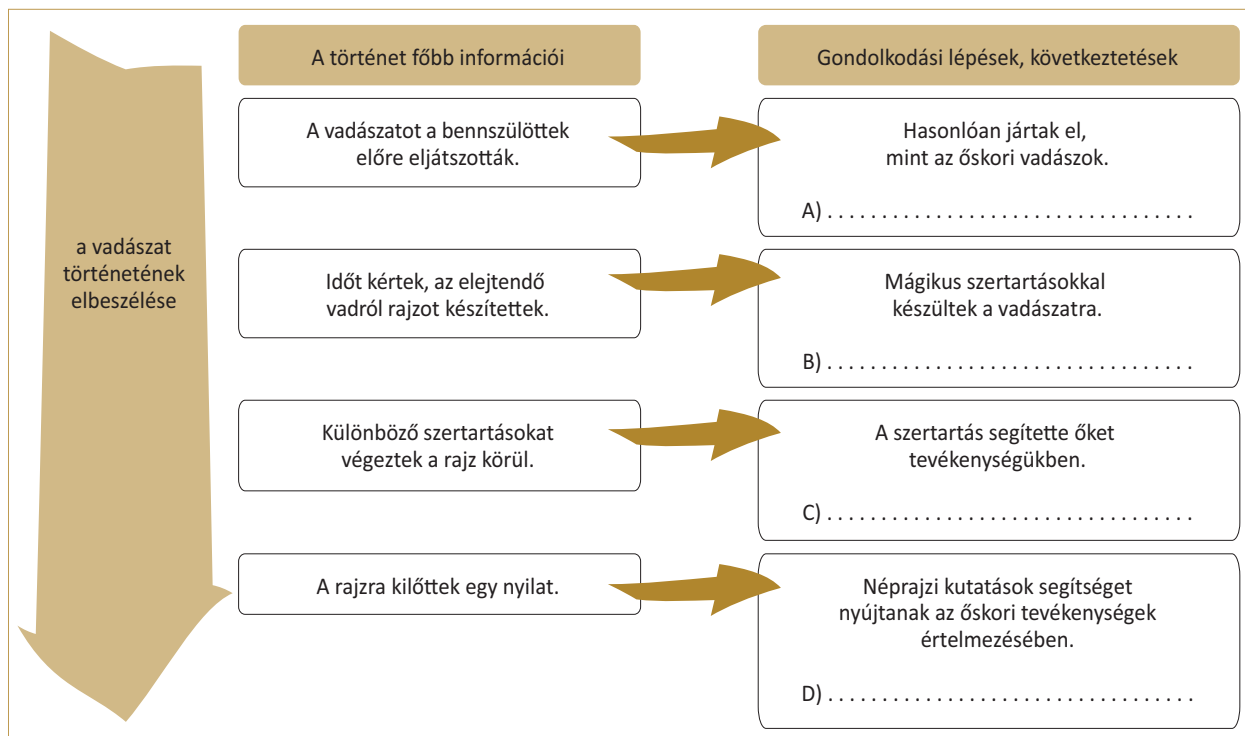
3. Olvassa el egy XX. századi német tudós leírását egy általa meglesett szertartásról! Ezután az ábra segítségével rendszerezze a forrásfeldolgozás lépéseit! Írja be az ábra kipontozott helyeire az alábbi eljárások közül a megfelelőket! (Az egyik nem illik az ábrába.)

összegzés (szintézis); feltételezés; felismerés; hasonlóság (analógia) megállapítása; összevetés más forrásokkal

„Végül egyikük – mialatt a többiek egyhangúan érthetetlen szavakat mormoltak – valamit rajzolt a homokra. Ezután föl-emelkedtek, és minden mozdulat, hang nélkül napkelet felé fordították arcukat. Amint az első sugarak megjelentek, az egyik férfi megfordult, és megfeszített íját a föld megtisztított része felé fordította.

Néhány perc múlva – mialatt a sugarak fényükkel már bearanyozták a kis csoportot meg a homokba húzott rajzot – hirtelen valamennyien megmozdultak. Az asszony karjait nyújtotta a Nap felé, mintha magához akarná ölelni a tüzes golyót, és hangos, érthetetlen szavakat kiáltott. Ugyanabban a pillanatban a vadász kilőtte nyilát. Még hangosabban, még szenvedélyesebben kiáltott az asszony, mire a férfiak fegyvereikkel a bozótba ugrottak. Az asszony még egy kevés időt töltött a rajz mellett, majd lassan, szinte tétozva követte a vadászokat.

Ekkor kiléptem rejtékhelyemről, és a gondosan előkészített helyen jó fél méter hosszú antilopot találtam a homokba rajzolva. Nyakában volt a kilőtt nyíl [...]

4. Foglaljuk össze a forrásfeldolgozás eredményeit! Egészítse ki a hiányzó mondatot!

A történelmi múltra vonatkozó könyvek, feldolgozások, a forrásokból kigyűjtött adatokra,
-re támaszkodnak. Az adatok alapján a történészek különböző fogalmazznak meg, ezért ezeket a feldolgozás építőköveinek is nevezzük.

A MÚLT MEGISMERÉSÉNEK ÉPÍTŐKÖVEI

- 1.** A múlt eseményeinek feldolgozásában egyik legfontosabb elem (építőkö) az, hogy valamely esemény *mikor* történt. Írjon le az általános iskolai tanulmányai alapján három egyetemes és három magyar történelemre vonatkozó évszámot és eseményt! Időrendi sorrendben írja le az eseményeket, vagyis készítsen kronológiát! X jellel jelölje, hogy egyetemes vagy magyar történelmi eseményről van szó!

KRONOLÓGIA				
	Évszám	Esemény	Egyetemes	Magyar
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				

- 2.** A történelemben a különböző kultúrák más-más időponttól kezdték számozni az éveket, így különböző időszámítások léteznek. Az európai kultúrkör a keresztény időszámítást használja, amelynek kezdő éve Krisztus születése.

a) Írja le, hogyan jelöljük a Krisztus születése előtti éveket! vagy

Hogyan jelezzük a Krisztus születése utáni éveket? vagy

Nézzon utána, melyek a leggyakrabban használt időszámítások kezdő éve! Írja be ezeket a táblázatba!

Keresztény	←————→
Zsidó	←————→
Arab	←————→

b) Használja a különböző időszámításokat! Töltse ki a táblázatot!

Keresztény	Kr. e. 500	Kr. u. 100	Kr. u. 476	Kr. u. 1492
Zsidó				
Arab				

- 3.** A múlt eseményeit nemcsak az eltelt időhöz viszonyítjuk, hanem ahhoz is, hogy hol játszódtak le (pl. egy faluban, városban vagy egy birodalomban). Ezeket a helyeket nevezzük *történelmi térnek*.

a) Tanulmányozza a 8. oldalon levő térképet (8.)! Gyűjtse táblázatba a térképen található jelzéseket!

Térképjel	Magyarázata

b) Sorolja fel, hogy a térkép a jeleken kívül még milyen természetföldrajzi tényezőket jelöl!

.....

.....

c) Gyűjtsön a tankönyvből a táblázat adatainak megfelelő térképeket! (A táblázatba írja be a tankönyv oldalszámát és a térkép sorszámát!)

Város	Városállam	Régió	Birodalom	Kontinens

4. A történelmi múlt feldolgozásakor figyelniünk kell a *történelmi személyiségekre*. Ez akkor is igaz, ha azok a hírességek, akiknek a neve fennmaradt (uralkodók, hadvezérek, tudósok, művészek stb.) elenyésző kisebbséget jelentenek a „névtelen tömegek” mellett.

a) Az általános iskolában tanultak alapján írja a táblázatba egy-egy történelmi személy nevét!

Történelmi személyek csoportosítása				
uralkodó	hadvezér	politikus	tudós	művész

b) Egészítse ki a fenti táblázatban összegyűjtött történelmi személyiségek adatait az alábbiak szerint! (Ügyeljen a kronológiai sorrendre!)

Tevékenység ideje	Név	Csoportja	Tevékenységének jellemzője

5. A történelmi múlt feldolgozásának fontos építőkövei a *fogalmak*. Ezekkel tudjuk leírni a korábban megtörtént eseményeket, folyamatokat, viszonyokat.

a) Egészítse ki a táblázatot saját példákkal! (Minden csoportba legalább 2–2 fogalmat írjon.)

A fogalmak csoportosítása	Megadott példák	Saját példák
Általános fogalmak	pl. fejlődés, társadalom	
Több korszakra jellemző fogalmak	pl. uralkodó, demokrácia	
Egy korszakra jellemző fogalmak	pl. kalandozások, hajdúk	

b) Készítse el az alábbi szempontok szerint a *népvtándorlás* fogalmának meghatározását! A megoldáshoz használja a Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó Érettségi adattárát, amely a tankönyvjegyzékről is megrendelhető (NT–81530)!

A) időpont:

B) kire jellemző:

C) célja:

D) következményei:

6. A feladatot lásd a térképes oldalon!

I. AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET

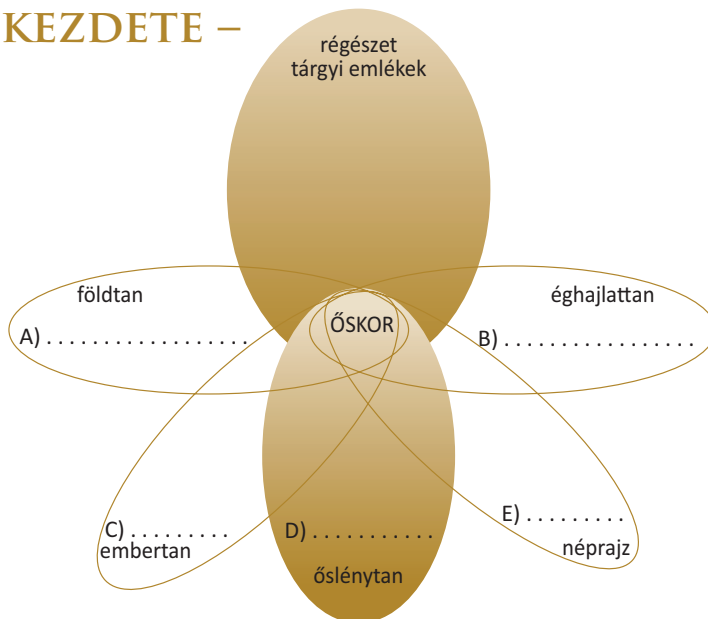
1. AZ EMBERI TÖRTÉNELEM KEZDETE – A KŐKOR

1. Tekintsük át az őskorral foglalkozó tudományokat!

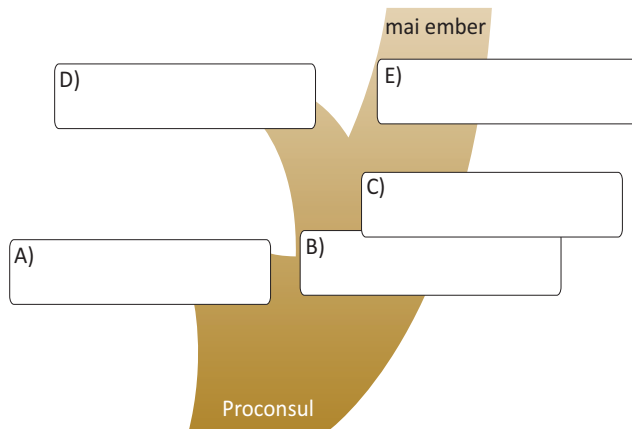
- a) Határozza meg tömören (egy-egy szóval), hogy az egyes tudományágak miben járulnak hozzá az őstörténeti kutatások eredményességéhez (A–E)!
- b) Fogalmazza meg, hogyan változhatott a természettudományok szerepe az őstörténeti kutatásokban az elmúlt évtizedekben!

2. Azonosítsuk a tankönyv és az ábra segítségével az emberré válás fejlődési szakaszait!

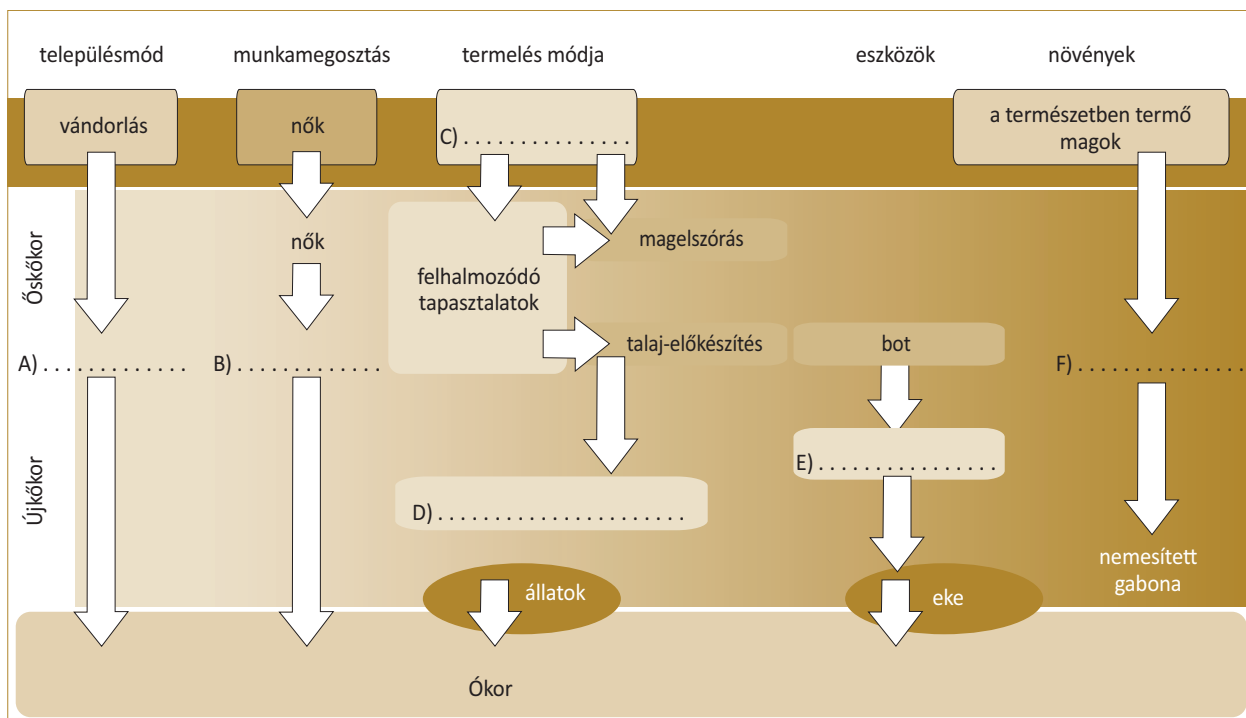
Írja be az ábrába a fejlődési szakaszokat! Tüntesse fel a szakaszok időhatárait, főbb jellemzőit!

3. Vizsgáljuk meg a tankönyv és az ábra segítségével a növénytermesztés kialakulását!

Egészítse ki az ábrát (A–F)!

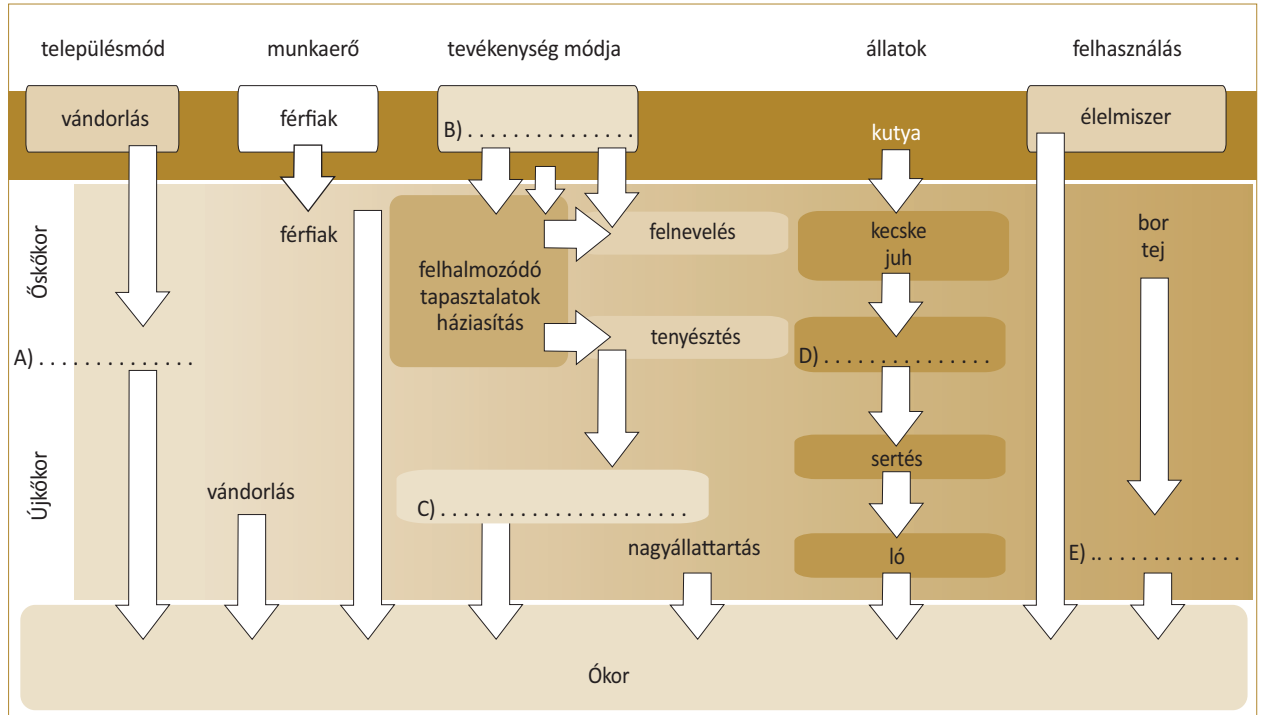

4.

Vizsgáljuk meg a tankönyv és az ábra felhasználásával az állattenyésztés kibontakozását!

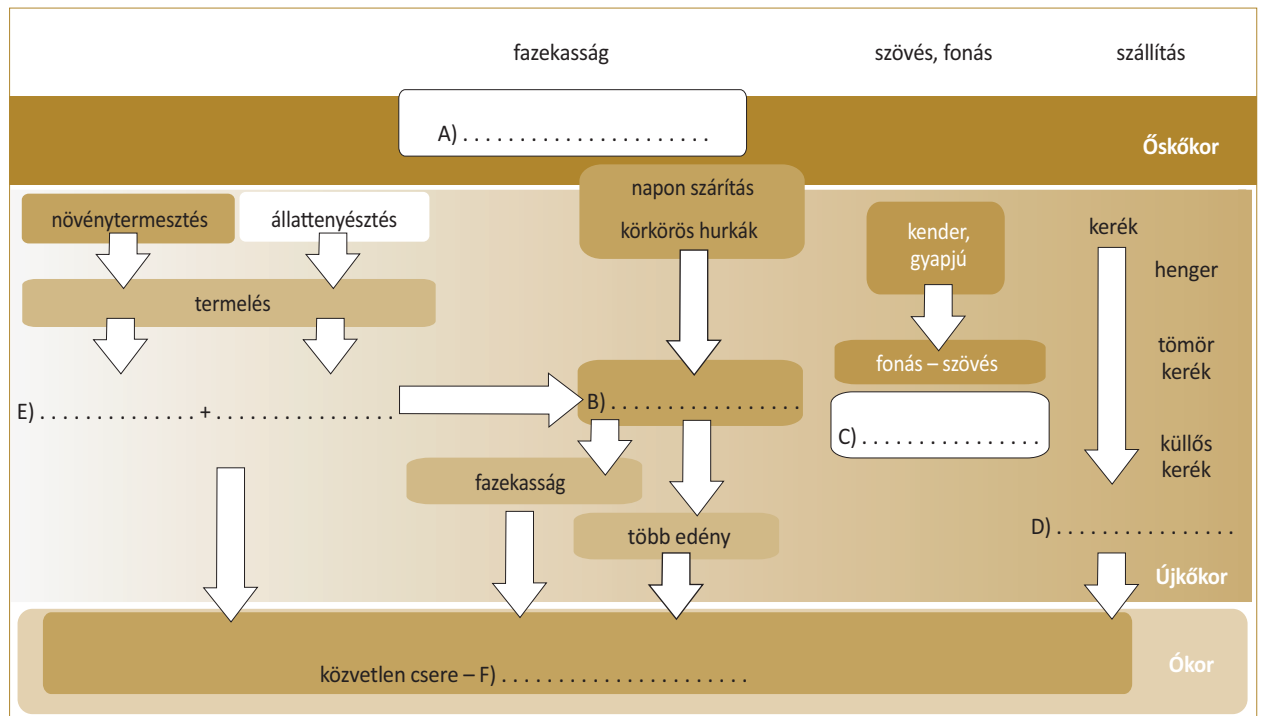
Egészítse ki az ábrát (A–E)!

5.

Vizsgáljuk meg a tankönyv és az ábra segítségével a mesterségek kialakulásának folyamatát!

Egészítse ki az ábrát (A–F)!

6.

Foglalja össze a füzetében 3-4 mondatban a termelés megindulása és a mesterségek megjelenése közötti összefüggéseket!

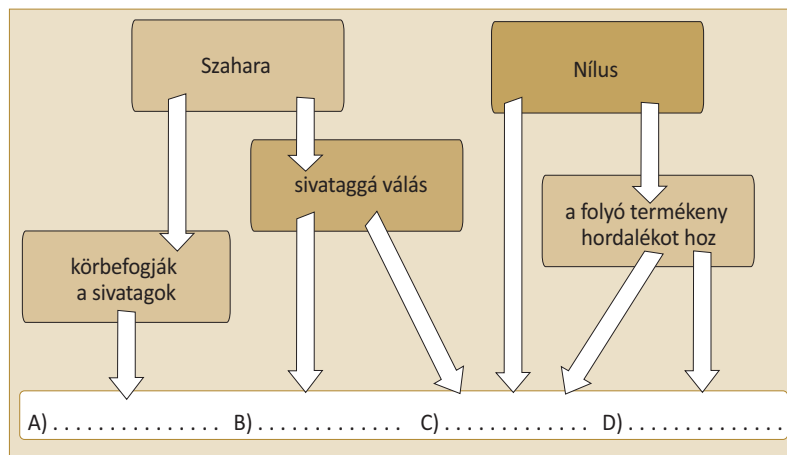
2. EGYIPTOM, A NÍLUS AJÁNDÉKA

1. Elemezzük a tankönyv segítségével Egyiptom földrajzi adottságait és azok következményeit!

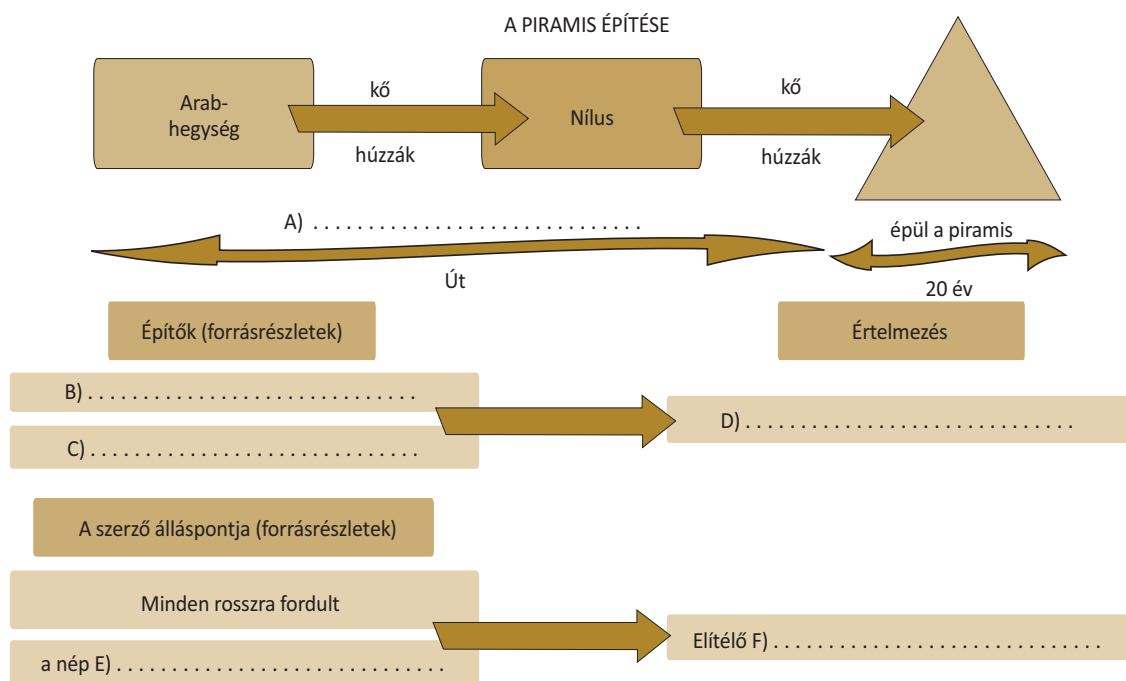
Egészítse ki az ábrát megállapításaival a kérdések alapján!

- A) Milyen hatással voltak a környező sivatagok Egyiptom külkapcsolataira?
 B) E természeti folyamat következménye Egyiptomra.
 C) A területre jellemző gazdálkodási rendszer.
 D) Mely, Mezopotámiában bekövetkező jelenség nem pusztította emiatt Egyiptomot?

2. Elemezzük Hérodotosz leírását a piramis építéséről (13. forrás)!

a) Egészítse ki az ábrát a kérdések segítségével!

- A) Mi tartott 10 évig?
 B) Kik építették a piramisokat?
 C) Hogyan szervezték meg a munkaerőt?
 D) Értelmezze, mely társadalmi csoportra utal a forrásrészlet!
 E) Keresse ki a hiányzó idézetet a szövegből!
 F) Nevezze meg a tisztséget!

b) Gyűjtsön olyan információkat a szövegből, amely hiányzik az ábráról!

.....

c) Mondja el a szerző szövege alapján a piramisépítés folyamatát!

3. Elemezzük a tankönyv 14. forrását!

„Bajban voltam a Nagy Trónon, és azokat, akik a palotában vannak, kétségbeesés fogta el [...], mert a Nílus uralkodásom alatt hét évig nem áradt meg. Alig volt gabona, a gyümölcsök elszáradtak, és szükség volt minden enni-valóban. Szívemet a dolgok kezdetei felé fordítottam, és megkérdeztem őt, a Kamarást, az Íbiszt [a bölcsesség istene], az Írások Főpapját, Imhotepet, Ptah fiát: »Hol van a Nílus születésének helye? Ki ott az Isten?« Ő így válaszolt: »Be kell lépnem az Élet Házába [könyvtár] és ki kell tárnom Ré lelkeit [szent könyvek], hogy nincs-e bennük valami útmutatás.« Ment és rögtön visszatért, hogy felvilágosítson engem a Nílus áradásairól...” (Dzsószser fáraó felirata)

a) Adjon jellemző címeket az eltérő jelölésekkel megkülönböztetett forrásrészleteknek! Foglalja össze röviden a táblázatba a kiemelt részletek lényegét!

Jelölés	Cím	Összefoglaló
aláhúzott	élelemellátás	
dőlt betűs		

b) Sorolja fel, hogy az állam mely feladatait jeleníti meg a forrás!

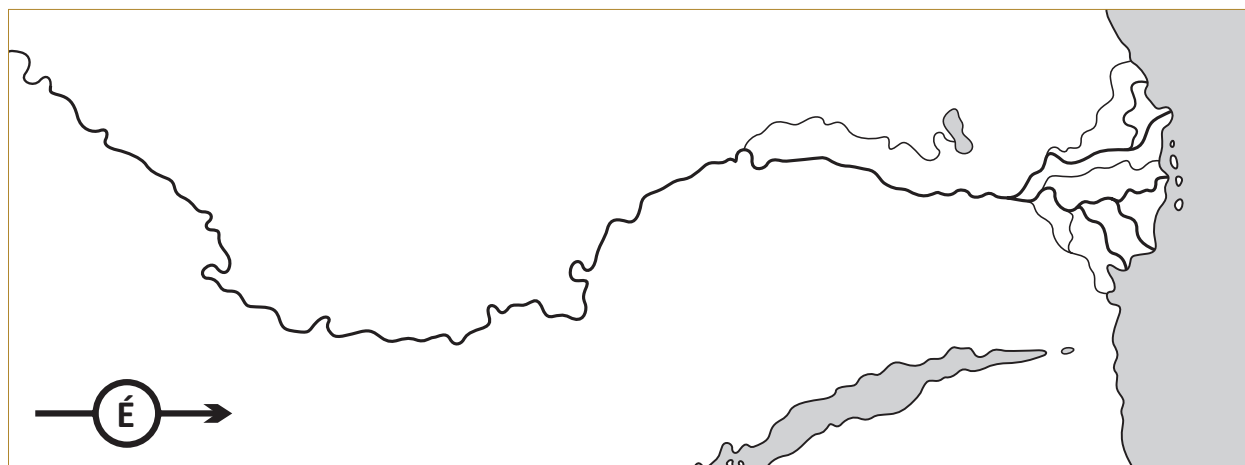
.....

c) Írja le, hogyan neveztük ezt a rendszert Mezopotámiában!

.....

4. Egészítse ki a tankönyvi térkép (1.) felhasználásával a térképvázlatot!

a) Írja a térképre a földrajzi neveket (Alsó-Egyiptom, Felső-Egyiptom, Nílus, tengerek, Sínai-félsziget)!

b) Ábrázolja a természetföldrajzi jellemzőket (sivatagok, öntözhető területek, zuhatag, ásványkincsek)!

c) Sorolja fel Egyiptom kedvező (1.) és kedvezőtlen (2.) földrajzi adottságait!

1.

2.

5. Elemezze az ókori Egyiptom történetét összefoglaló ábrát (4.)!

Fogalmazzon meg egy-egy rövid kérdést az ábrán betűkkel jelölt szövegrészekhez!

a)

b)

c)

d)

e)

f)

g)

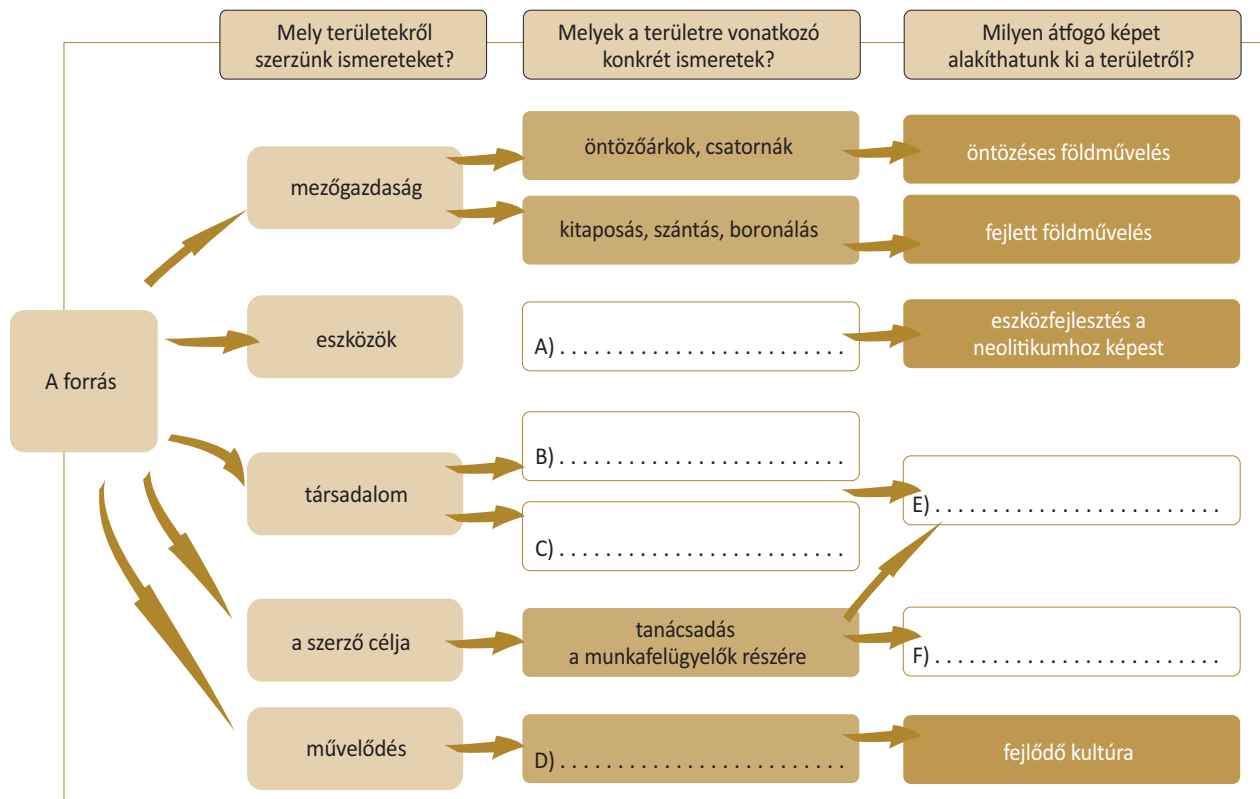
h)

Kr. e. 3000	korszak		kultúra	események	gazdaság–társadalom	
	Archaikus kor		kiszáradás – vándorlás a folyó mentére			újkor
		a) hieroglifa	Alsó- és Felső-Egyiptom egyesülése			
		hieratikus mitológia kialakulása		b) öntözéses földművelés		
2500	Óbirodalom	képirás	képirás	piramisok	c) despotikus állam	rézkor
				↓	Hufu – Kheopsz	
	I. átmeneti korszak – az állam szétesése					
2000	Közép-birodalom			d) Királyok völgye	e) tartományi vezetők megerősödése	bronzkor
				↓		
	II. átmeneti korszak – hükszosz támadás					
1500	Újbirodalom			f) Ehnaton	vas ekés földművelés	
				Tutanhamon II. Ramszesz	g) saduf juh, kecske, tevé, ló égetett tégl	
1000	Idegen hódítók	mássalhangzóírá	mássalhangzóírá	h) demotikus	tengeri népek támadásai líbiai törzsek támadásai etióp törzsek támadásai asszír hódítás – Asszír Birodalom perzsa hódítás – Perzsa Birodalom	vaskor
500		↓	↓	↓		

3. MEZOPOTÁMIA ÉS A KÖZEL-KELETET EGYESÍTŐ BIRODALMAK

1. Elemezzük a sumer agyagtábla szövegét (3. forrás)!
Írja be az ábrába a hiányzó részleteket (A, B, C, D, E, F)!

2. Elemezzük Hammurapi törvénygyűjteményét!

a) Karikázza be a forrás típusára vonatkozó betűjelet a táblázatban!

b) Gyűjtse össze a korra jellemző kifejezéseket! Töltse ki a szöveg alapján a táblázatot!

E	J	P	G	M
M	T	Tk	Egy	

KIFEJEZÉSEK			
Társadalmi csoportra vonatkozik	A gazdasági életre vonatkozik	A családi életre vonatkozik	A jogra vonatkozik

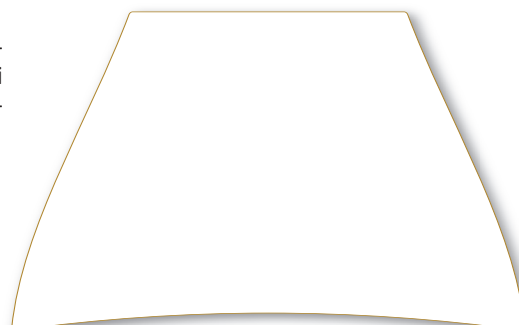
c) Ábrázolja a korszak társadalmát!

d) Jellemezze és értékelje a füzetében 2-3 mondattal a törvényszövegben megjelenő jogfelfogást! Milyen jellemzői voltak a korabeli jogi életnek? Írja le azt is, hogy mi célból született meg a törvénygyűjtemény!

3. A feladatot lásd a térképes oldalon!

4. Tanulmányozzuk az asszír társadalom át- alakulását és ennek okait!

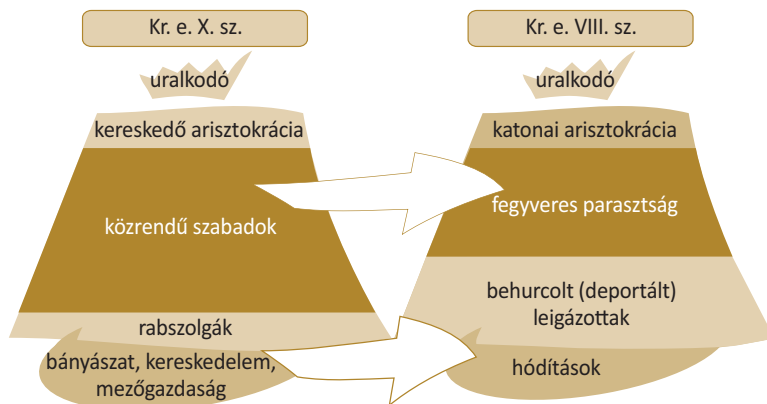

Oldja meg a feladatokat az ábra alapján!

a) Állapítsa meg a Kr. e. X. századi asszír társadalom főbb jellemzőit!

b) Nevezze meg, milyen alapvető változás következett be a társadalmi szerkezetben a Kr. e. VIII. századra!

c) Fogalmazza meg, mely okra vezethető vissza a változás!

5. Elemezzük együtt a forrást, majd egyénileg oldja meg a feladatokat!

„Uate [egy arab király] katonái, meghallván, hogy felvonulnak ellenük Assur és Istar, a mi nagy isteneink fegyverei – akik az ütközetben segítségemre siettek – fellázadtak uruk ellen. Ő maga megijedvén, előbújt menekülése helyéről, de az istenek segítségével, Assur iránti bizodalmamban kezembe kaparintottam, és Asszíriába vitettem. Saját kezemmel ragadtam meg, és késemet marokra fogva, *saját kezűleg felhasogattam arcán a húst, kötőféket vetettem képére, és kutyapórázra kötván* Ninive város közepén, a napkeleti kapunál, amelyet »A népek tódulásának kapuja« névvel illetnek, *ketreche zárva őriztettem. De életben hagytam őt*, hogy ezzel is kimutassam Assur és Istar, a nagy istenek dicsőségét.

Visszatértemben a tengerparton fekvő Szidónt foglaltam el. A város lakosságát, mivel nem engedelmeskedtek tartományfőnöküknek, és nem fizették meg az évi adójukat, *leöldököltem*. A meghódolást megtagadó népek között ítéletet tettem, **isteneiket és lakóikat Asszíria fogságába hurcoltam**. Az ellenállást tanúsító *Akko város lakosságát le is mészároltam. Holttestüket oszlopokra aggattam, a város körül helyeztem közszemlére.*” (Assurbanapli felirata)

a) Adjon jellemző címeket az eltérő jelölésekkel megkülönböztetett szövegrészeknek! Írja le tömören a kiemelt részek tartalmát!

Jel	Cím	Tartalom
aláhúzott		Az uralkodót Asszíriába hurcolják; a lakosság elhurcolása.
dőlt	fizikai erőszak	
kövér	megalázás, elrettentés	

b) Írja le 2-3 mondatban a füzetébe, mely módszerekkel kísérelték meg az asszírok féken tartani a meghódított népeket!

6. A feladatot lásd a térképes oldalon!

7. Tanulmányozzuk a Perzsa Birodalom felépítését szemléltető ábrát! (15.)

Oldja meg a feladatokat az ábra segítségével!

a) Állapítsa meg, hogy alapvetően mi biztosította a nagykirályok hatalmát!

b) Határozza meg, mi tette lehetővé a hadsereg fenntartását!

c) Jellemezze a perzsa uralkodó és a helyi vezető réteg kapcsolatát!

d) Jellemezze az uralkodók és a tartományi vezetők kapcsolatát! Utaljon e kapcsolat hátterére is!

e) Hasonlítsa össze az asszírok és a perzsák birodalomépítő módszereit (célok, eszközök)!

4. A KULTÚRA ÉS A VALLÁS A KÖZEL-KELETEN. A BIBLIA FÖLDJE

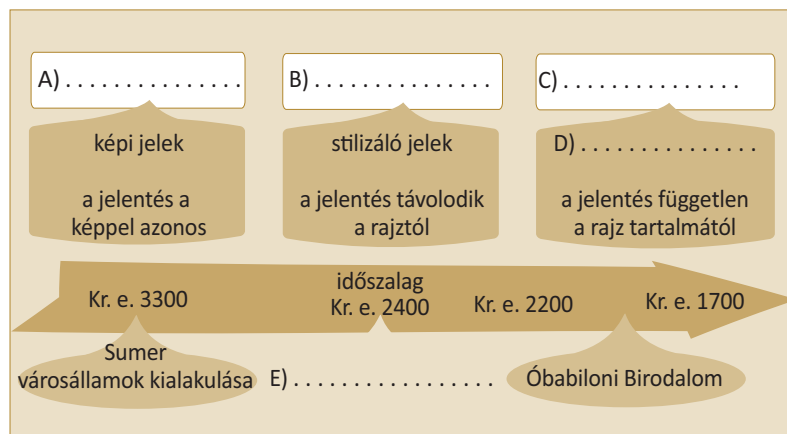

1. Rendszerezzük az írás kialakulásának folyamatát a tankönyvi dokumentumok segítségével (1–3. forrás)!

- a) Egészítse ki az ábrát a kérdések segítségével!
A, B, C) Írja be, hogyan nevezzük az írás fejlődésének egyes szakaszait!
D) Mi jellemezte e szakasz írásjeleit?
E) Írja be Mezopotámia történelmének ide illő szakaszát!

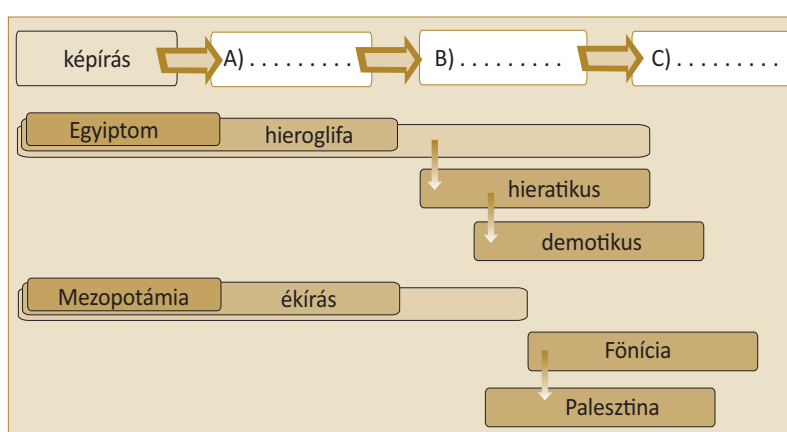

- b) Fogalmazza meg a füzetébe, hogy mi a kapcsolat a politikai események és az írás fejlődése között!

2. Tekintsük át a tankönyvi ábrák és a tankönyv 32. oldalán levő 3. térkép alapján az eddig megismert írásokat!

Írja be az ábrába az írásfejlődés hiányzó szakaszait (A, B, C)!

3. Elemezzük a forrást!

„A Tábla házának fia: gyere ide hozzám, hadd mondjam el neked, amit nekem is elmondott mesterem!

Én is voltam egykor alsós testvér, olyan mint te; mellém is adtak felsős testvért. A mester meglelt férfi munkáját róttam ki rám – ingadoztam, mint ingó nádszál, de buzgón végeztem a munkát, mesterem szava iránt nem voltam közönyös, nem a magam feje után mentem, a felsős testvér elégedett volt a teljesítményemmel; örült, mert alázatos voltam iránta, s úgy szóltam vele, hogy ez javamra szólt. Bármit rótt ki rám, elvégeztem, mindent helyesen csináltam, parancsát jámboran követtem.

Kezem ő vezette az agyagon, ő oktatott, hogyan viselkedjem; szájam ő nyitotta fel, hogyan szóljon; jó tanácsot adott; szemem ő nyitotta rá a szabályokra, a tökéletes embert vezetőkre. A tökély titka a szorgalom, bűn az időfecsérlés; ha a tanuló elkóborol, s leckéinek idejét elfecsérli, korholó hangon beszél vele – hiszen ha dicsérné tudását, csodálkoznának mások.” (Sumer agyagtábla)

- a) Adjon jellemző címeket az eltérő jelölésekkel megkülönböztetett forrásrészleteknek! Foglalja össze röviden a táblázatba a kiemelt részletek lényegét!

Jelölés	Tartalom	Összefoglaló
aláhúzott	módszerek	
dőlt betűs	tananyag	
félkövér		szorgalmas; engedelmes
aláhúzott és dőlt betűs	nevelési ideálok	

- b) Mutassa be a füzetében 2-3 mondattal a sumer oktatás jellemzőit! Térjen ki a következő területekre: módszerek, tananyag, a diákok hozzáállása, nevelési ideálok!

4. A feladatot lásd a térképes oldalon!

5.

Elemezzük Mózes törvényeit!

„[...] Ha héber szolgát [rabszolga] vásárolsz, hat éven át szolgáljon, de a hetedikben távozzék szabadon, kártérítés nélkül. Ha egyedül jött: távozzék egyedül, ha nő ember: távozzék felesége is. Ha ura adott neki feleséget, s az fiakat vagy lányokat szült neki: az asszony és gyerekei az uráé legyenek, ő pedig egyedül távozzék.

[...] Aki megveri apját vagy anyját, halállal haljon.

Aki embert lop és eladja, vagy a kezében fogják, halállal haljon.

Aki átkozza apját vagy anyját, halállal haljon.

Ha férfiak veszekszenek, és egy ember megüti társát kővel vagy ököllel, s az nem hal meg, csak ágyba esik: [...] büntetése annak, aki ütött, fizesse meg az a fekvését, és gyógyíttassa meg. De ha haláleset történik: élet adassék életért, szem a szemért, fog a fogért, kéz a kezért, láb a lábért, égési seb az égési sebért, roncsolás a roncsolásért, kék folt a kék foltért.

[...] Ne öletlessenek meg az apák a fiúk helyett, és a fiúk ne öletlessenek meg az apák helyett, csak saját bűneiért ölessenek meg valakit.

[...] Ne terjessz hazug híresztelést, kezed nem adhatod a gonosznak, hogy hamis tanú légy.

[...] Ne kövesd a tömeget gonosz ügyben; peres ügyben ne vallj a tömeg után, bűnre hajolva. Perében még szegénnyel se légy részrehajló.” (Mózes törvényeiből)

a) Adjon jellemző címeket az eltérő jelölésekkel megkülönböztetett forrásrészleteknek! Foglalja össze röviden a táblázatba a kiemelt részletek lényegét!

Jelölés	Cím	Összefoglaló
aláhúzott	egy társadalmi csoport	
dőlt betűs		szülők bántalmazása; lopás; szülők átkozása; kisebb bántalmazás; gyilkosság; rágalmazás; hamis tanúzás
félkövér		
aláhúzott és dőlt betűs	jogi elvek	

b) Jellemezze a füzetében 2-3 mondatban Mózes korának igazságszolgáltatását (a törvények céljai, jogi alapelvek, büntetési formák, társadalmi háttér)!

6.

Elemezzük a jeruzsálemi templom építését bemutató forrást (17.)!

a) Egészítse ki az ábrát a kérdések alapján!

A) Kiket küldött Izraelből Salamon?

B) Hányan dolgoztak az építkezésen?

C) Milyen munkabeosztás szerint?

D) Hány teherhordója és kőfejtője volt Salamonnak?

E) Hány felügyelő ügyelt a munkavégzésre?

F) Kik végezték a munkát a forrás szerint?

G) Határozza meg, mely társadalmi csoportba tartoztak a templomot építők tömegei!

Kik építik Salamon templomát?

G)

A)

B)

C)

D)

E)

F)

Következtetések

b) Határozza meg az építkezés leírása alapján Izrael állami berendezkedését!

Írja le röviden, miből következtetett erre!

.....

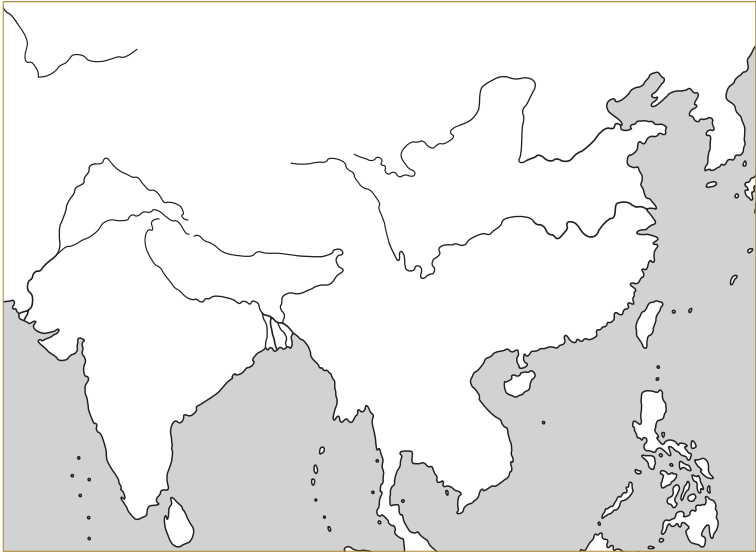
7.

A feladatot lásd a térképes oldalon!

5. DÉL- ÉS KELET-ÁZSIA BIRODALMAI

1. Tekintsük át az Indus-völgyi civilizáció kialakulásának földrajzi körülményeit! Válaszoljon a kérdésekre, és egészítse ki a térképvázlatot!

a) Határozza meg, hogy a monszun és az Indus folyó milyen jellegű földművelést tett lehetővé!

.....

.....

.....

b) Tüntesse fel a térképvázlaton a dravidák két jelentős városát!

c) Állapítsa meg, milyen jellegű társadalmi és állami berendezkedés kialakulása feltételezhető a térkép alapján!

.....

d) Módosítja-e a c) kérdésre adott válaszát az, ha tudja, hogy a fejlett dravida városok központjában nem találtak palota- és templomromot? Indokolja válaszát!

.....

.....

2. Elemezzük a kasztrendszer jellemzőit Manu törvényei (2.) és a tankönyvi ábra (3.) alapján! Töltse ki a táblázatot!

Kaszt neve	Feladata

3. Tanulmányozzuk a tankönyv és a tankönyvi térkép (14.) segítségével a kínai civilizáció földrajzi viszonyait! Egészítse ki az 1. feladatnál levő térképvázlatot a kérdések alapján!

- a) Jelölje be a fejlett növénytermesztésre és a nomád állattartásra alkalmas területeket!
- b) Ábrázolja a térképen a kínai állam terjeszkedését!
- c) Sorolja fel a kínai terjeszkedés irányait befolyásoló földrajzi tényezőket!

.....

.....

- d) Jelölje be a kínai Nagy Falat a térképre!
- e) Határozza meg, miért építették a falrendszert!
- f) Rajzolja be a térképre a kereskedelmi útvonalakat! Tüntesse föl az itt szállított árukat!

4. A tankönyv szövege, forrása (7.) és képei (9–10.) alapján készítse el füzetébe a kínai társadalom felépítésének vázlatos rajzát!